

**Valtion
koulukodit**

Ehdotus suljetummasta ja integroidummasta lastensuojeluyksiköstä

Vastauksia ja ehdotuksia

Kaisa Tammi

3.5.2024

Valtion koulukodit

Ehdotus vakavia rikoksia tehneiden ja vakavasti väkivaltaisten nuorten yksiköstä

- Keskitetään yhteen valtion koulukotiin rikoserityisiä palveluita ja luodaan yksiköstä turvallinen ja kuntouttava kaikkein vaikeimmin oireileville nuorille
- Sippolan koulukoti soveltuu erityisyksiköksi sijaintinsa ja tilojensa vuoksi
- Lastensuojelutyöntekijöiden rinnalle tulisi 10 turvatyöntekijää, joilla olisi turvallisuusalan perustutkinto. Heidä olisi vuorossa kaikkina aikoina kaksi. Heidän ensisijainen työpiste olisi INTENSIIVIEHOT, mutta he toimisivat koko koulukodin alueella tarvittaessa.

Erityisyksikkö Sippolaan

- Erityisyksikössä olisi aluksi kolmen ja SUPEREHOn valmistuttua neljän tasoisia osastoja. Lainsäädännön tulisi mahdollistaa nuoren sijoittaminen yksikössä (yhdessä nuoren oman sosiaalityöntekijän kanssa) osastolta toiselle nuoren voinnin ja käytöksen mukaisesti. Siirtyminen osastoilta toiselle olisi joustavaa ja voisi tapahtua kumpaan suuntaan tahansa. Nuorelle pyritäisiin järjestämään pysyviä, pitkäkestoisia työntekijäsuhteita yksikön sisällä.
- Erityisyksikössä ns. VAATIOSASTOLle sijoitettujen nuorten liikkumisvapauden rajoittaminen tulisi olla sääntö eli yksikköön sijoittaminen tarkoittaisi liikkumisvapauden rajoitusta lähtökohtaisesti.

Erityisyksikkö Sippolaan

- Erityisyksikössä pitäisi olla mahdollisuus tavaroiden ja henkilöiden tarkastamiseen turvahenkilöstön toimesta.
- Kaikkia osastotyyppejä (paitsi SUPEREHO) olisi kaksi, joka mahdollistaa toisilleen sopimattomien lasten (huom. jengit, rikoskumppanit tms.) sijoittamisen eri osastoille.
- Osastonimet – SUPEREHO, INTENSIIVIEHO, NORMIEHO ja NORMIVAATI ovat työnimiä.
- Ehdotuksen toteutuessa Sippolaan saataisiin vuodessa 26- paikkainen rikoserityinen yksikkö ja kahdessa vuodessa 28-paikkainen SUPEREHO:n valmistuttua.

Sippolan muutos erityisyksiköksi - osastoratkaisut

- SUPEREHO
- Soveltuvat tilat on nyt tyhjillään
- Remontti arvio Senaatin mukaan 1,4-1,7 miljoonaa (3600-4500€/m²)
- **Kaksipaikkainen**, kolme asuinhuonetta
- Ulkoilupiha aidattu
- Soveltuisi myös lapselle, jonka tekemää tekoa poliisi tutkii.
- INTENSIIVIEHO X2
- Pohjana nykyiset EHO-osastot Karila ja Mattila
- Rakennus on noin 3 vuotta vanha, rakennettu EHO:ksi
- Turvatekniikka ajantasainen
- Vähennetään paikkaluku 4:stä **3:een/osasto**
- Aidataan ulkoilupiha noin 7700 m² (kustannus noin 230 000€ + varustelu 50 000€)

Erityisyksikkö Sippola - osastoratkaisut

- NORMIEHO X2
- Pohjana nykyinen EHO Ilometsä ja vaatiosasto Kettukallio
- **Nelipaikkaiset osastot**
- Pieni remontti Kettukallioon - Tehdään siitä Ilometsän kaltainen sisältä (remontin hinta 40 000-100 000€)
- NORMIVAATIOSASTO X2
- Mäntylä ja Hovimäki
- **Kuusipaikkaiset osastot**
- LVR pitäisi olla mahdollinen kaikilla osastolla

Kodinomaiset tilat, etäisyys muista osastoista

Vastauksia esitettyihin kysymyksiin

Nykyisen EHO:n (palveluna ja fyysisinä tiloina) pohjalle kehittäminen siten, että vakavasti päihteitä ja väkivaltaa käyttäviä ja rikoksia tekeviä alaikäisiä pystyttäisiin kuntouttamaan nykyistä tehokkaammin. Toitkin näitä asioita esityksessäsi esiin esim. jaksojen määräaikaisuuden purkamisen osalta. Myös henkilökunta- ja työturvallisuusasioita toit esiin, samoin kaksipaikkaisen EHO-vaihtoehdon.

Työturvallisuus ja toiminnan laatu ja tehokkuus puoltaa yhden kokonaisen yksikön kehittämistä suljetummaksi ja integroidummaksi (ehdotus Sippolasta).

Niin erityisyksikön EHOja, mutta myös Valtion koulukotien muita EHO-osastoja tulisi kehittää sijoituksen keston osalta yksilöllisen tilannekohtaisen harkinnan mukaiseksi. Sijoituksen kestosta päättämisen tulisi olla moniammatillista arvioon perustuvaa. Kategorinen 30+60 päivää ei ole toimiva nykyisten nuorten ja heidän ongelmien kanssa. EHO-jakson tulisi olla mahdollinen vähintään 6 kuukautta, mielellään aina yhteen vuoteen asti.

INTENSIIVIEHO lla pitäisi laskea lasten määrä kolmeen ja nostaa henkilökunnan määrää 9 ohjaajaan (nyt 8) ja lisäksi ainakin erityisyksikössä INTENSIIVIEHOlla tulisi työskennellä turvahenkilöstöä (kts. Sippola ehdotus).

SUPEREHO olisi kaksipaikkainen EHO, jossa lasta kohden ympärivuorokautisesti olisi minimi 3 hoito-/kasvatusammattihenkilöä/lapsi.

Vastauksia esitettyihin kysymyksiin

- Olet puhunut aitojen tarpeesta. Mitä sellaisten rakentaminen voisi arviolta kustantaa?
- Senaatilta annetun arvion mukaan koulukotitarpeet täyttävän aidan rakentaminen maksanee noin 700 euroa per juoksumetri. Kustannuksiin vaikuttaa erityisesti maapohjan laatu. Ehdotetussa Sippola vaihtoehdossa ulkoilupihat aidattaisiin SUPEREHOlla ja INTENSIIVIEHOlla. INTENSIIVIEHOn aidan arvioidaan Sippolaan maksavan 230 000 euroa. Sillä pihalla ulkoiltaisiin kahdelta eri osastolta. Pihalle olisi syytä rakentaa tai varustaa erilaisia pelaamista ja muita ajanviettotapoja mahdollistavia ratkaisuja. Tämä tärkeää, jos ajatellaan, että INTENSIIVIEHO-jakso olisi nykyistä 90 vrk pidempi. Pihavalaistus ja aktiviteettirakennelmat kustantavat arviolta 50 000 euroa.
- Nykyisten Valtion koulukotien EHO-osastojen aitaaminen on mahdollista useammassa yksikössä. Osassa EHOja on jo nyt lasiseinäiset pienet ulkoilutilat.

Vastauksia esitettyihin kysymyksiin

Jos EHO-osastoja ei pystyisi fyysisiltä puitteiltaan kehittämään vielä intensiivisimmiksi ja suljetummiksi niin lasten kuin työntekijöiden turvallisuus huomioiden, mitä asioita edellyttäisi uudelta rakennukselta? Keskusteltiin aiemmin siitä, jos esimerkiksi lasten erottaminen toisistaan tilallisin ratkaisuin pitäisi tehdä (emme siis tarkoita eristystä/eristyshuonetta) esimerkiksi poliisin rikostutkinnan ajaksi, miten se voisi olla toteutettavissa?

Uudisrakennukselle olisi tilaa Valtion koulukodeista Vuorelan, Sairilan ja Sippolan koulukotien tonteilla. Uudisrakennusta ei kannattaisi rakentaa erilleen jo valmiista koulukodista turvallisuuden ja henkilöstön käytettävyyden ja siten kustannusten vuoksi.

Uudisrakennuksen hinnoittelu on hyvin vaikeaa, koska jo pelkästään tonttihinta vaihtelee suuresti. Sippolaan on rakennettu noin 3 vuotta sitten uudisrakennus kahdelle EHO-osastolle (8 paikkaa), jonka hinta voi antaa suuntaa uudisrakennuksen hinnasta. Ko. rakennuksessa on 660 m² ja se maksoi 2,8 miljoonaa. Sen lisäksi tuli vielä turvatekniikan kustannukset. VKK maksaa rakennuksesta vuokraa 262000 euroa vuodessa.

Vastauksia esitettyihin kysymyksiin

- Koulunkäynnin turvaaminen: miten nykyisten EHOjen yhteydessä toimivat luokkahuoneet ja opetuksen järjestäminen – edellyttäisikö muutoksia?
- INTENSIIVIEHOLla voitaisiin muutoin toimia kuten nykyisin, mutta ohjauksen ja kasvatuksen henkilöstöä tarvittaisiin mukaan opetustilanteisiin toisin kuin nyt tavallisesti. Ryhmäkoko olisi rajattava enintään kolmeen oppilaaseen. Silloin yksi erityisopettaja ja yksi koulunkäynninohjaaja yhdessä ohjaushenkilöstön kanssa pystyy turvaamaan koulunkäynnin mahdollisuudet kaikille osastolla. Turvahenkilöstö tukisi tätä ainakin mahdollisessa erityisyksikössä.
- Opetushenkilöstön arvion mukaan nykyiset EHOjen luokkatilat riittäisivät myös intensiivisimmällä EHO-osastolla.

Vastauksia esitettyihin kysymyksiin

- Henkilökuntaresurssi: millaista henkilökuntaa pitäisi olla ja millaisin koulutuksin sekä millainen mitoitus?
- INTENSIIVIEHO vaatisi osaston paikkaluvun tiputtamisen kolmeen ja henkilökuntamitoituksen nostamisen nykyisestä kahdeksasta yhdeksään. Mikäli kyseessä on vakaviin rikoksiin syyllistyneet lapset, hyvin väkivaltaiset ja siten vaarallisesti käyttäytyvät lapset, tarvittaisiin osaston yhteyteen turvahenkilöstöä kaksi/työvuoro. Tehokkainta olisi keskittää turvapalvelut joihinkin yksiköihin. Arviomme mukaan yhden koulukodin turvahenkilöstön riittävä määrä olisi noin 10 virkaa, jolla katettaisiin ympärivuorokautinen työskentely. Ei ole perusteltua lisätä tällaista henkilöstöä jokaiseen koulukotiin. Yksiköiden erikoistuminen tukisi turvahenkilöstön keskittämistä 1-2 yksikköön. Turvahenkilöstön myötä yksiköiden hoito- ja kasvatustyöntekijät olisivat vain korkeakoulutettuja. (Nyt lähiohjaajina on ollut vähemmällä koulutustasolla, mutta kiinnipitotilanteisiin muuten sopivia työntekijöitä paikkaamassa turvahenkilöstön puutetta.)
- Koulukotien nykyinen pätevä korkeakoulutettu ohjaus- ja kasvatushenkilöstö sekä moniammatillinen erityishenkilöstö olisi toiminnan perusta kuten nytkin. Osastohenkilöstöä tulisi vahvistaa ainakin INTENSIIVIEHOlla nykyisestä kahdesta kolmeen.
- INTENSIIVIEHOilla (ja SUPEREHOilla) ohjaus- ja kasvatushenkilöstössä tulisi olla psykiatrista sairaanhoito-osaamista. Myös nuorispsykiatrian lääkäryötä tarvittaisiin jonkin verran enemmän nykyisestä.

Vastauksia esitettyihin kysymyksiin

- Kysymys toimeenpanoaikataulusta
- INTENSIIVIEHOjen toteutus voidaan toimeenpanna 3-6 kuukaudessa sen jälkeen, kun tiedetään lainsäädäntömuutoksen aikataulusta. Myös muut lainsäädäntömuutokset on mahdollista ottaa käyttöön noin puolen vuoden valmisteluajalla.
- Sippolan muuttaminen erityisyksiköksi voisi toteutua porrastetusti siten, että INTENSIIVIEHOT voitaisiin ottaa täysimääräisesti käyttöön aidan rakentamisen jälkeen viimeistään syksyllä 2025. Mahdollisesta Sippolan erityisyksikköasemasta tulisi käydä tarkentava keskustelu. Yksikön kehittäminen esitettyyn suuntaan on mahdollista porrastetusti vuodesta 2025 alkaen. Ns. SUPEREHOn muutostyöt veisivät aikaa siten, että toiminta voisi alkaa aikaisintaan vuonna 2026.

Alaikäisten vankien ja muiden vakavilla rikoksilla oireilevien nuorten asema palvelujärjestelmässä : Tilannekuva sote-ammattilaisten näkökulmasta (julkari.fi)

- ”Sosiaalityöntekijät toivat useasti esiin sen, että vaativimmin oireileville tulisi olla oma, riittävän vahvasti resursoitu sijaishuollon yksikkönsä, josta nuorta ei lähetettäisi mistään nuoreen liittyvästä syystä pois. Tällaisen yksikön tulisi olla julkisen sektorin ylläpitämä, jotta organisaatiolähtöistä asiakasvalikointia ei tapahtuisi. Moni työntekijä toivoi mahdollisuutta suljetumpaan hoitoon, ja toisaalta tällaiselta yksiköltä toivottiin myös mahdollisuutta joustaa asiakkaiden tilanteen mukaan; myös avoimempi osasto olisi tarpeen olla. Ihanneyksikössä voisi suorittaa myös rikostuomion, mutta asiakaskunnan valikointi ei tapahtuisi vain saatujen tuomioiden mukaan. Ihanneyksikössä samalle osastolle sijoitettavien nuoren ryhmä on pieni, kolmen-neljän hengen kokoinen. Laitoksen vastaava ohjaaja kertoi ryhmäilmiöiden ottavan helposti vallan isommassa ryhmässä. Hänkin kertoi kokemuksiaan siitä, kuinka näin voi käydä. Lastensuojelulaitoksista ei löydy työntekijöiden mukaan rikoskierteessä oleville nuorille turvallisia rajoja, mistä syystä moni sosiaalityöntekijä kertoi toivoneensa joidenkin nuorten kohdalla, että nämä ”pääsisivät” vankilaan. Työntekijöiden kertoman mukaan jotkut nuoret ovat toivoneet sitä myös itse kertoen esimerkiksi, että ”vankila on parasta, mitä minulle on tapahtunut.” Erityisesti tutkintavankeuden ajalta nuorilla on ollut hyviä kokemuksia arkea tukevasta struktuurista. Yksi työntekijä kertoi nuoren kuvanneen, että vankilassa keskustellaan ja tehdään enemmän asioita yhdessä kuin laitoksessa. Työntekijä pohti nuoren kokemuksen kiinnittyvän kenties siihen, että vankilassa ollaan ja pysytään, kun taas lastensuojelun laitosarjessa kaikilla on omat vapautensa mennä ja tulla. Yksi asiantuntija pohti vankila-arjen näyttävätyvän nuorelle kenties laitosarkea helpompana, koska vankilassa ei ole toimintaan osallistumisen velvoitetta.” (Päivi Korhonen 2022, 19–20.)

Muita huomioita

- EHOsijoituksen tulee sisältää rajoitustoimenpiteet
- EHO on jo nyt alaikäisten katkaisuhuolto eli päihdehoito on jo integroitu
- Koulukotisijoituksen tulisi sisältää mahdollisuus rajoittaa älylaitteikäyttöä, myös vaatiosastoilla. Nykyinen YPR lainsäädäntö ei toimi tarvittavalla tavalla. Nuorten älylaiteriippuvuus estää hoidollisen vuorovaikutuksen vaatiosastoilla.
- Vaatiosastoille tarvitaan 30 vrk pidempiä liikkumisrajoituksia ja mahdollisuus päättää yksilökohtaisesti. Tämä ehkäisisi lasten siirtotarvetta.

Muita huomioita jatkuu

Nuorten ohjaaminen Valtion koulukoteihin ja erityisesti mahdollisiin erityisyksiköihin tulisi keskittää.

INTENSIIVIEHOT (suljetummat ja integroidummat tilat ja palvelut, mahdolliset turvahenkilöstöt ym) tulee rahoittaa muutoin kuin hoitopäivämaksuina HVAlta. Kustannuksiin tulee osoittaa valtion budjetista rahaa.

Sippolan koulukodin kustannukset olivat vuonna 2023 7,1 miljoonaa (Vuokrat 400 000€, palkat 4,3 miljoonaa, koulu ja muut noin 2,5 miljoonaa)

Ylipäätään koulukotien kustannukset tulisi siirtää valtion budjettiin, pois hyvinvointialueilta laskutettavista. Vuosibudjetti on noin 35 miljoonaa. Tiedossa olevat vuokrankorotukset nostavat kulut parissa vuodessa 37 miljoonaan.

Myös muita kuin rikoserityisiä palveluita voitaisiin koulukodeissa keskittää. Vuorelan koulukodissa on vahva psykiatrisen hoidon viitekehys. Nähtävissä on, että nuorten puuttuvaa esh:n psykiatrista hoitoa sekä alaikäisten päihdehoitoa korvataan koulukotisijoituksella.

 Turvan palveluita olisi mahdollistettava joustavasti yksiköiden käyttöön.

Valtion koulukodit
—
Myönteisen
Muutoksen
tiellä

Kiitos mielenkiinnosta